

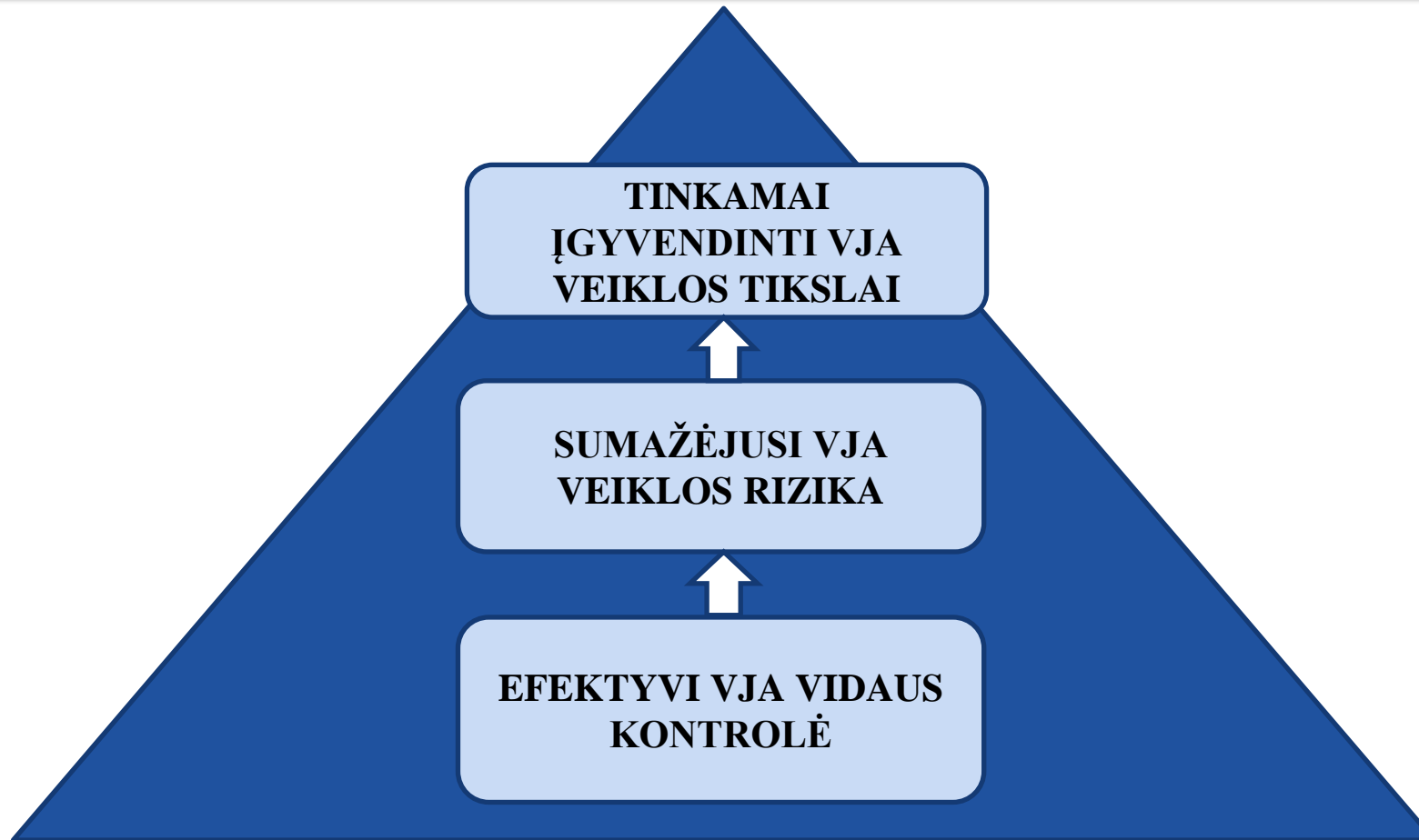
Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Inesa Šumskienė

Vidaus audito ir kontrolės metodologijos
grupės vadovė

**VIDAUS KONTROLĖS SVARBA KURIANT
KORUPCIJAI ATSPARIĄ APLINKĄ SAVIVALDYBĖSE**

Kam VJA reikalinga vidaus kontrolės sistema?

Vidaus kontrolės tikslai

Padėti užtikrinti, kad VJA:

- *laikytusi teisės aktų, reglamentuojančių VJA veiklą, reikalavimų;*
- *saugotų turtą nuo sukčiavimo, iššvaistymo, pasisavinimo, neteisėto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo ar kitų neteisėtų veikų;*
- *vykdytų veiklą laikydamasis patikimo finansų valdymo principo, grindžiamo ekonomiškumu, efektyvumu ir rezultatyvumu;*
- *teiktų patikimą, aktualią, išsamią ir teisingą informaciją apie savo finansinę ir kitą veiklą.*

Pagrindiniai VJA vidaus kontrolę reglamentuojantys teisės aktai

Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas

(nauja redakcija įsigaliojo nuo 2020-01-01)

Vidaus kontrolės įgyvendinimo VJA tvarkos aprašas

(patvirtintas LR finansų ministro 2020-06-29 įsakymu Nr. 1K-195)

Rekomendacinės vidaus kontrolės sukūrimo, veikimo ir tobulinimo, jos vertinimo gairės viešojo sektoriaus subjektams

(patvirtintos Bendradarbiavimo komiteto (kurį sudarė VK, FM, SKA, VAA ir LAR atstovai) 2014-06-13 posėdžio protokolu Nr. PT-30)

Vidaus kontrolę reglamentuojantys vidaus teisės aktai XXX savivaldybės administracijoje

*XXX savivaldybės administracijos **vidaus kontrolės politika/ politikos aprašas/ vidaus kontrolės įgyvendinimo tvarkos aprašas ar pan.***

*XXX savivaldybės administracijos **rizikos vertinimo/ valdymo tvarkos aprašas** (gali būti detalizuotas/ integruotas vidaus kontrolės politikoje arba išdėstytas atskiru vidaus dokumentu)*

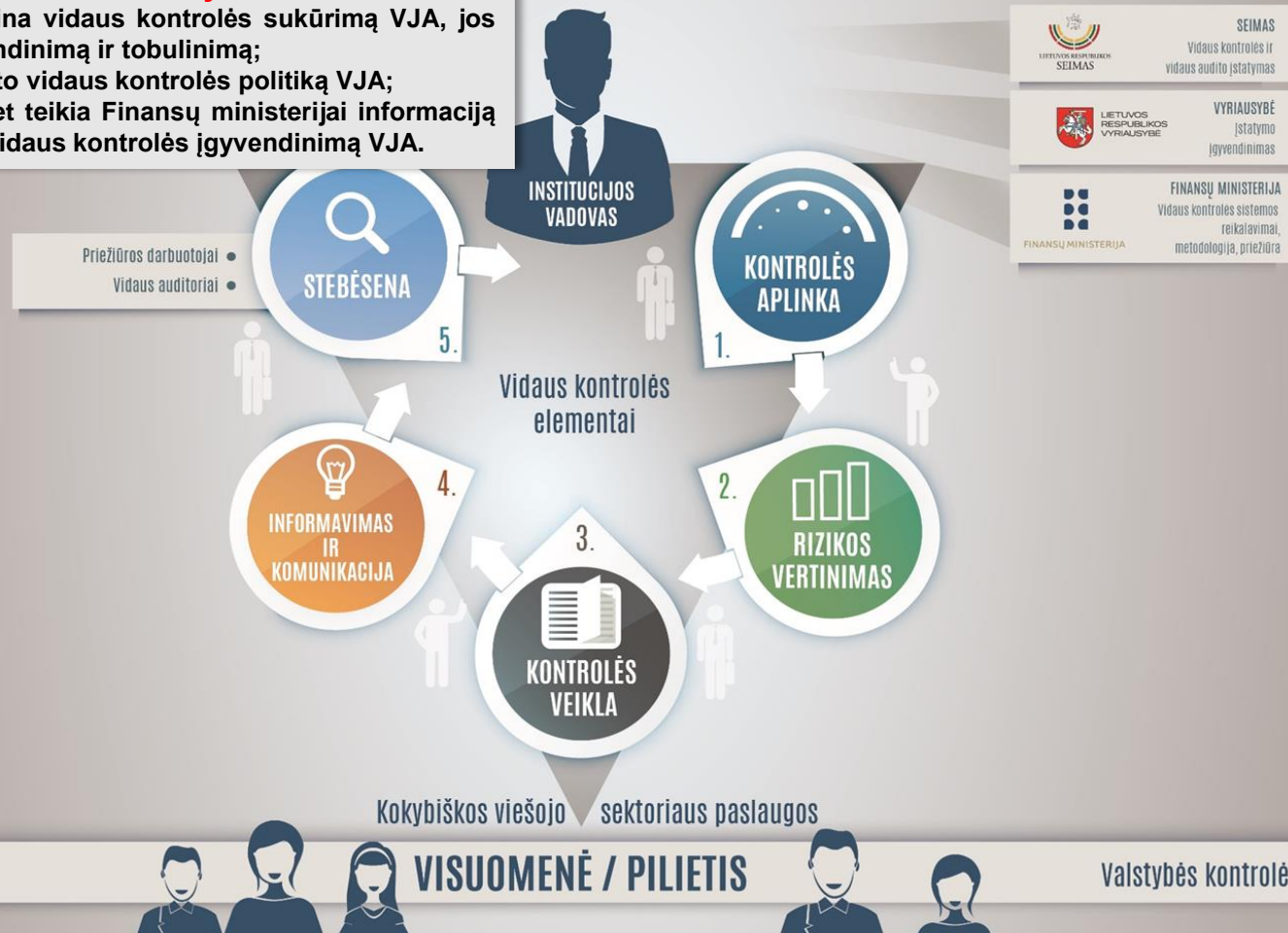
*XXX savivaldybės administracijos **atskirų veiklos sričių** (pavyzdžiui, viešųjų pirkimų, korupcijos prevencijos, finansų valdymo ir kt.) **įgyvendinimo tvarkos aprašai/ taisyklės ir pan.***

Vidaus kontrolės mechanizmas atitinka tarptautinę gerąją praktiką: COSO modelį ir INTOSAI standartus

VIDAUS KONTROLĖS UŽTIKRINIMAS

VJA vadovo atsakomybė:

- užtikrina vidaus kontrolės sukūrimą VJA, jos įgyvendinimą ir tobulinimą;
- nustato vidaus kontrolės politiką VJA;
- kasmet teikia Finansų ministerijai informaciją apie vidaus kontrolės įgyvendinimą VJA.

Vidaus kontrolė VJA įgyvendinama:

atsižvelgiant į VJA ypatumus ir integruojant vidaus kontrolę į VJA veiklą

laikantis vidaus kontrolės principų

apimant 5 vidaus kontrolės elementus

nustatant vidaus kontrolės dalyvius, jų pareigas ir atsakomybę

Patikimesnė VJA atsakomybė už savo veiklą

Vidaus kontrolė - VJA rizikos valdymui sukurta kontrolės sistema (pagal COSO modelį)

COSO modelio esmė – tiesioginis ryšys tarp pagrindinių *VJA tikslų*, rodančių, ko kiekvienas VJA savo veikloje siekia, ir *vidaus kontrolės elementų*, rodančių, ko reikia tikslams pasiekti. Be to, vidaus kontrolė aktuali ne tik *pačiam VJA*, bet ir atskiriems jo *administracijos padaliniams* ar netgi *funkcijoms*.

Vidaus kontrolės principai

Kad vidaus kontrolė VJA būtų veiksminga, ji turi būti kuriama ir organizuojama laikantis šių principų:

- **TINKAMUMO** – vidaus kontrolė pirmiausia turi būti įgyvendinama tose VJA veiklos srityse, kuriose susiduriama su didžiausia rizika;
- **EFEKTYVUMO** – vidaus kontrolės sąnaudos neturi viršyti dėl atliekamos kontrolės gaunamos naudos;
- **REZULTATYVUMO** – turi būti pasiekti vidaus kontrolės tikslai;
- **OPTIMALUMO** – vidaus kontrolė turi būti proporcinga rizikai ir neperteklinė;
- **DINAMIŠKUMO** – vidaus kontrolė turi būti nuolat tobulinama atsižvelgiant į pasikeitusias VJA veiklos sąlygas;
- **NENUTRŪKSTAMO FUNKCIONAVIMO** – vidaus kontrolė turi būti įgyvendinama nuolat.

Vidaus kontrolės elementai

Vidaus kontrolės sistemą sudaro šie tarpusavyje susiję elementai:

Vidaus kontrolės dalyviai ir jų kompetencija

Vidaus kontrolės DALYVIAI

VJA VADOVAS:

- 1) užtikrina vidaus kontrolės sistemos sukūrimą VJA, jos įgyvendinimą ir tobulinimą;
- 2) nustato VJA vidaus kontrolės politiką;
- 3) kasmet teikia informaciją apie vidaus kontrolės įgyvendinimą VJA.

VIDAUS KONTROLĖS ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪRĄ ATLIEKANTYS DARBUOTOJAI:

- 1) prižiūri vidaus kontrolės įgyvendinimą VJA ir
- 2) jos atitiktį VJA vadovo nustatytai vidaus kontrolės politikai.

VIDAUS AUDITORIAI:

- 1) vertina VJA vidaus kontrolę;
- 2) teikia VJA vadovui rekomendacijas ir konsultuoja dėl vidaus kontrolės tobulinimo.

Vidaus kontrolės įgyvendinimo savivaldybėse trūkumai (2024 m. duomenys)

- dalyje savivaldybių VJA veiklos rizikos valdomos nepakankamai, fragmentiškai (apimant ne visas VJA veiklos sritis), neformaliai (nedokumentuojamas rizikos veiksnių sąrašas ir (ar) rizikos veiksnių vertinimas), nevertinamas rizikos veiksnių reikšmingumas ir jų pasireiškimo tikimybė bei poveikis administracijos veiklai, nerengiami rizikos valdymo planai;
- vidaus kontrolės analizė ir vertinimas nėra tinkamai suprantami ir atliekami (tapatinama su nuolat vykdoma vidaus kontrolės stebėseną ir veiklos priežiūra, su strateginių ir metinių veiklos planų įgyvendinimo priežiūra arba su reguliariu aktualių veiklos klausimų ir problemų aptarimu ir sprendimu);
- trūksta bendradarbiavimo ir komunikacijos vidaus kontrolės klausimais tiek pačiose savivaldybių administracijose (tarp atskirų administracijos padalinių), tiek dalinantis patirtimi, informacija su savivaldybės pavaldžiomis ir (arba) atskaitingomis institucijomis;
- žmogiškųjų išteklių trūkumas / dažna kaita, nepakankama darbuotojų kompetencija ar atsakomybė, silpna veiklos priežiūra, nepakankamas vadovų dėmesys vidaus kontrolės ir rizikos valdymo klausimams, požiūris į jų svarbą savivaldybės veiklai ir kt. veiksniai, dėl kurių ne visada užtikrinamas tinkamas nustatytų kontrolės priemonių veikimas.

Kam VJA reikalingas vidaus auditas?

Vidaus auditas – nepriklausoma ir objektyvi *tyrimo, vertinimo* ir *konsultavimo* veikla, kuria siekiama padėti gerinti VJA valdymą, rizikos valdymą ir vidaus kontrolę.

Pagrindiniai VJA vidaus audita reglamentuojantys teisės aktai

Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas

(nauja redakcija įsigaliojo nuo 2020-01-01)

Pavyzdiniai vidaus audito tarnybos nuostatai

(patvirtinti LRV 2019-12-18 nutarimu Nr. 1291)

Pavyzdinė vidaus audito metodika ir Vidaus auditorių profesinės etikos principų aprašas

(patvirtinti LR finansų ministro 2019-12-23 įsakymu Nr. 1K-402)

Parengti atsižvelgiant į tarptautinę gerąją vidaus audito praktiką –

Tarptautinius vidaus audito profesinės praktikos standartus

Vidaus auditas savivaldybėse

Vietos savivaldos įstatymas (3 str. 9 d. ir 68 str.)

Savivaldybės centralizuota vidaus audito tarnyba (CVAT) – savivaldybės administracijos direktoriui pavaldus, savivaldybės merui atskaitingas savivaldybės administracijos struktūrinis padalinys, įsteigtas savivaldybės administracijos, savivaldybės administravimo subjektų ar kitų savivaldybės VJA, išskyrus savivaldybės kontrolės ir audito tarnybą, vidaus auditui atlikti.

- Visose 60 savivaldybių įsteigtos CVAT.
- 2024 m. gruodžio 31 d. savivaldybių CVAT buvo patvirtinta 150 etatų, iš kurių 106,5 buvo užimti.
- Savivaldybių CVAT veiklai 2024 m. gruodžio 31 d. buvo priskirti 2 583 audituojami subjektai (savivaldybėms pavaldūs ir (arba) atskaitingi VJA).

Savivaldybių CVAT veiklos nepriklausomumas

CVAT yra atskaitinga merui, kuris užtikrina CVAT veiklos ir organizacinį nepriklausomumą

CVAT yra nepriklausoma nuo vertinamos VJA veiklos, jo atliekamų vidaus kontrolės procedūrų ir nėra už jas atsakinga

CVAT darbuotojams negali būti daromas poveikis, kai yra planuojamas ir atliekamas vidaus auditas ir pateikiami vidaus audito rezultatai

CVAT darbuotojai negali dalyvauti valdant VJA ir (arba) jam pavaldžius ir (arba) atskaitingus VJA

VJA organizuojamuose pasitarimuose, komisijose ir darbo grupėse CVAT darbuotojai gali dalyvauti tik stebėtojo teisėmis

Savivaldybių CVAT veiklos ypatumai

- CVAT dirba pagal su meru suderintus ir administracijos direktoriaus patvirtintus ilgalaikį ir metinį CVAT veiklos planus.
- Metiniame CVAT veiklos plane nenumatytas vidaus auditas gali būti atliekamas CVAT vadovo sprendimu, raštu suderinus su meru.
- CVAT savo funkcijas įgyvendina atlikdama vidaus auditus ir jų rezultatų pagrindu teikdama rekomendacijas. Vidaus auditoriai atlikto vidaus audito ataskaitas pateikia merui ir audituotų subjektų vadovams.
- Meras ir audituotų subjektų vadovai turi priimti sprendimus dėl vidaus audito rekomendacijų įgyvendinimo.
- CVAT atlieka pažangos stebėjimą – stebi ir vertina, kaip įgyvendinamos vidaus audito ataskaitoje pateiktos rekomendacijos.

Vidaus auditas korupcijos prevencijos kontekste

Korupcijos prevencijos įstatymas

Korupcijos rizikos valdymas – viešojo sektoriaus subjekto *vidaus kontrolės* sudedamoji dalis, apimanti korupcijos *rizikos veiksnių nustatymą, įvertinimą ir priemonių, kurios mažina korupcijos riziką, parinkimą, jų įgyvendinimą, pasiektų rezultatų vertinimą* (2 str. 7 d.).

Korupcijos rizikos valdymo vertinimas

VJA <...> *korupcijos rizikos valdymo vertinimas* planuojamas ir atliekamas VKVA įstatymo nustatyta tvarka, o kituose viešojo sektoriaus subjektuose gali būti atliekamas jų vidaus auditą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka (11 str. 1 d.).

Korupcijos rizikos valdymo vertinimo klausimynai (parengti FM specialistų, atnaujinti 2025-01-08)

Pavyzdinė vidaus audito metodika

Vidaus auditorius <...> turi įvertinti VJA valdymo, rizikos valdymo ir vidaus kontrolės tinkamumą ir veiksmingumą <...>: <...> vertinti *korupcijos rizikos valdymą*: kaip VJA nustato *korupcijos rizikos veiksnius*, kaip juos *analizuoja* ir kokias *parenka korupcijos prevencijos priemones*, kurios sumažintų arba pašalintų neigiamą poveikį VJA veiklai (25.7 p.).

2024 metais savivaldybių CVAT atliko 21 korupcijos rizikos valdymo vertinimo vidaus auditą ir 8 korupcijos prevencijos programos vykdymo vidaus auditus.

Savivaldybių CVAT nustatyti korupcijos rizikos valdymo trūkumai

Savivaldybių CVAT atliktų korupcijos rizikos valdymo vertinimo vidaus auditų metu nustatyti trūkumai / neatitikimai:

- nepaskirti už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingi asmenys, nenustatytos jų funkcijos;
- privalomos korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemonės įgyvendinamos ne visa apimtimi;
- neužtikrinamas rengiamų teisės aktų projektų antikorupcinis vertinimas;
- nepatvirtinti antikorupcinio elgesio kodeksai ar taisyklės;
- neįdiegti vidiniai pranešimų kanalai;
- nenustatyti rizikos veiksniai konkrečiose veiklos srityse, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė;
- netiksli informacija apie pareigybes, dėl kurių teikiami prašymai STT;
- neužtikrinama darbuotojų viešųjų ir privačių interesų deklaravimo ir viešųjų ir privačių interesų derinimo praktikos stebėseną ir kontrolę;
- interneto svetainėje neskelbiama visa būtina informacija apie korupcijos prevenciją.

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

AČIŪ UŽ DĖMESĮ!

Inesa Šumskienė
Vidaus audito ir kontrolės metodologijos grupės vadovė

inesa.sumskiene@finmin.lt
Tel. (+370) 5 2390 113